

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 9. září 2025 ve věci č. 2068/24 – *M. P. a ostatní proti Řecku*

Senát třetí sekce Soudu poměrem pěti hlasů proti dvěma shledal, že došlo k porušení článku 8 Úmluvy, protože soudy v návratovém řízení dle Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí neslyšely děti ve věku čtyř a šesti let, ani se nezabývaly otázkou, zda je vhodné děti v řízení vyslechnout a zjistit jejich názor na věc a nezdůvodnily, proč není zapotřebí slyšení dětí provést. Nevyužily tak všechny dostupné prostředky, aby vyloučily hrozbu „vážného nebezpečí“ újmy, kterou by návrat pro děti mohl představovat [čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy].

I. Skutkové okolnosti

Stěžovateli jsou matka (první stěžovatelka) a její dvě děti (druhý a třetí stěžovatel) narozené v letech 2016 a 2018, které byly rozhodnutím řeckých soudů v řízení o mezinárodním únosu navraceny otci do Spojených států amerických. Rodina žila společně ve Spojených státech amerických od roku 2016, přičemž od roku 2018 se v rodině objevovaly konflikty. Matka v roce 2020 odcestovala s dětmi se souhlasem otce na Rhodos. V únoru 2021 se měli vrátit zpět. Matka následně otce informovala, že kvůli potížím s dopravou způsobenými pandemií covidu-19 se s dětmi vrátí až v květnu 2021. Mezitím děti na Rhodu zapsala do školy, přihlásila je do systému sociálního zabezpečení a sama začala pracovat. Do Spojených států amerických se s dětmi nevrátila.

Otec zahájil v srpnu 2021 u řeckých soudů řízení o návratu dětí do Spojených států amerických podle Haagské úmluvy. Prvoinstanční soud rozhodl, že existuje „vážné nebezpečí“, že nuceným návratem by děti byly vystaveny duševní újmě a dostaly by se do „nesnesitelné situace“ podle čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy. Zohlednil zejména, že děti v Řecku již začaly chodit do školy a integrovaly se do nového prostředí, zároveň pak, že otec má náročné zaměstnání a na rozdíl od matky nemá k dispozici sociální podporu ani pomoc rodiny či přátel při každodenní péči o děti. Odvolací soud rozsudek změnil a rozhodl o návratu dětí do Spojených států amerických. Integraci dětí do života na Rhodu nepovažoval za dostatečný důvodem pro závěr o „vážném nebezpečí“ nebo „nesnesitelné situaci“ ve smyslu Haagské úmluvy a zdůraznil restriktivní výklad výjimky. O zjišťování názoru dětí soudy neuvažovaly a stěžovatelé to sami nenavrhovali. Děti byly navraceny do Spojených států amerických v prosinci 2024.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatelé namítali, že došlo k porušení článku 8 Úmluvy, jelikož soudy účinně neprověřily vážné nebezpečí, kterému děti čelily v případě navracení do Spojených států amerických. Zároveň namítali, že děti nebyly v řízení vyslechnuty, soudy o zjištění jejich názoru neuvažovaly a jejich nevyslechnutí ani nijak nezdůvodnily.

a) K přijatelnosti

Soud se se nejprve zabýval otázkou, zda může matka podat stížnost k Soudu jménem svých dětí. Připomněl, že při posuzování zastupování dětí před Soudem je třeba vyhnout se příliš restriktivnímu či formalistickému přístupu (*Šneersone a Campanella proti Itálii*, č. 14737/09, rozsudek ze dne 12. července 2011, § 61) a že v případě, kdy mezi rodiči panují spory, pouhá skutečnost, že jde o biologického rodiče, není postačujícím důvodem pro podání stížnosti jménem dětí (viz *A. S. a M. S. proti Itálii*, č. 48618/22, rozsudek ze dne 19. října 2023, § 113 a odkazy tam uvedené). Za takové situace je to totiž rodič, který má dítě v péči, kdo má nejlepší zájem dítěte zajistit. V projednávané věci vzal Soud v úvahu, že matka se rozumným způsobem stavěla proti návratu dětí s odkazem na rizika návratu, která nebyla zjevně nepodložená, a že až do ledna 2024 vykonávala rodičovskou odpovědnost společně

s otcem. Proto uzavřel, že mohla jednat v nejlepším zájmu dětí a byla oprávněna podat stížnost k Soudu také jejich jménem (*S. N. a M. B. N. proti Švýcarsku*, č. 12937/20, rozsudek ze dne 23. listopadu 2021, § 63–66).

b) K odůvodnění

Soud nejprve připomněl obecné zásady vyplývající z jeho ustálené judikatury k přezkumu zásahu do práva na respektování rodinného života podle článku 8 Úmluvy v případech mezinárodních únosů dětí (*Neulinger a Shuruk proti Švýcarsku*, č. 41615/07, rozsudek velkého senátu ze dne 6. července 2010, § 131–140; *X proti Lotyšsku*, č. 27853/09, rozsudek velkého senátu ze dne 26. listopadu 2013, § 102).

Soud se zejména zabýval otázkou, zda byl zásah „nezbytný v demokratické společnosti“, konkrétně otázkou, zda rozhodovací proces sledoval nejlepší zájem dětí. Zejména, zda soudy vyloučily existenci „vážného nebezpečí“ ve smyslu čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy (*S.N. a M.B.N. proti Švýcarsku*, cit. výše, § 104). V této souvislosti Soud zkoumá, zda vnitrostátní soudy vzaly hájitelná tvrzení stěžovatelů skutečně v úvahu a zda své závěry ohledně výjimek podle Haagské úmluvy opřely o dostatečně konkrétní a individualizované odůvodnění, přičemž tyto výjimky je nutno vykládat restriktivně (*X proti Lotyšsku*, cit. výše, § 107). Současně připomněl, že pojem „vážné nebezpečí“ ve smyslu čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy nezahrnuje obtíže nutně spojené s návratem dítěte a plynoucí z pouhého odloučení dítěte od rodiče, který je odpovědný za jeho neoprávněné přemístění (*K. J. proti Polsku*, č. 30813/14, rozsudek ze dne 1. března 2016, § 67). Zároveň zdůraznil význam názoru dítěte a jeho práva být slyšeno, přičemž čl. 13 odst. 2 Haagské úmluvy umožňuje odmítnout návrat dítěte pouze tehdy, pokud se dítě návratu skutečně brání a dosáhlo věku a vyspělosti, které odůvodňují, aby k jeho názoru bylo přihlédnuto (*M. K. proti Řecku*, č. 51312/16, rozsudek ze dne 1. února 2018, § 88 a 91).

Ve světle těchto zásad Soud nejprve uvedl, že vnitrostátní soudy vzaly v úvahu všechny důkazy předložené stěžovateli, včetně čestných prohlášení, psychologických posudků dětí a výpovědí svědků, přičemž stěžovatelé nenamítali, že by některé z jimi navržených důkazů soudy nevzaly v potaz. Poznamenal také, že v době jednání před odvolacím soudem byly děti ve věku čtyř a šesti let a že stěžovatelé nepožádali o jejich slyšení, a to ani přímo, ani nepřímo. Podle vnitrostátní judikatury navíc soudy v návratovém řízení nejsou povinny zvláště odůvodňovat rozhodnutí dítě nevyslechnout s ohledem na jeho věk a vyspělost.

Soud následně konstatoval, že ve své judikatuře doposud nevymezil pozitivní závazek vnitrostátních soudů vždy z vlastní iniciativy zkoumat, zda je vhodné slyšet dítě v řízení, které se týká jeho práv. S ohledem na relevantní mezinárodní nástroje, zejména na [*Doporučení Výboru ministrů CM/Rec\(2025\)4 k ochraně práv a nejlepšího zájmu dítěte v případě řízení o rozchodu rodičů*](#), Soud poukázal na existenci shody mezi členskými státy ohledně povinnosti zajistit dítěti skutečnou a účinnou možnost vyjádřit svůj názor v řízení, a to přímo nebo jiným vhodným způsobem. Konstatoval proto, že vnitrostátní soudy jsou povinny posoudit vhodnost slyšení dítěte z vlastní iniciativy a případné neprovedení slyšení přesvědčivě odůvodnit.

Za okolností projednávané věci pak Soud přihlédl k existenci protichůdných rozhodnutí vnitrostátních soudů a k radikální změně životních podmínek, kterou pro děti představoval jejich návrat do Spojených států amerických. Vnitrostátní soudy proto podle Soudu měly v rámci sledování nejlepšího zájmu dětí posoudit vhodnost zjištění jejich názoru, a to i bez výslovné žádosti stěžovatelů. Vnitrostátní soudy slyšení dětí v řízení trvajícím 2,5 roku nezhodily, ani nepotřebnost slyšení nijak neodůvodnily. Jelikož tuto otázku vůbec neposoudily a absenci slyšení dětí nijak neodůvodnily, Soud uzavřel, že vnitrostátní soudy nevyužily všechny dostupné prostředky k vyloučení existence „vážného nebezpečí“ ve smyslu čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy. Rozhodovací proces tak nesplnil procesní požadavky vyplývající z článku 8 Úmluvy a nucený návrat dětí do Spojených států amerických nemohl být považován za nezbytný v demokratické společnosti.

Soud proto shledal, že došlo k porušení článku 8 Úmluvy.

III. Oddělené stanovisko

Soudci Roosma a Hüseyinov nesouhlasili se závěrem většiny o porušení článku 8 Úmluvy. Ve společném nesouhlasném stanovisku uvedli, že je třeba respektovat specifický účel Haagské úmluvy a přísný výklad výjimky „vážného nebezpečí“, a rovněž zachovat harmonický vztah mezi Úmluvou a Haagskou úmluvou.

Podle jejich názoru matka neunesla důkazní břemeno ohledně existence „vážného nebezpečí“ podle čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy. Její argumentace se soustředila především na integraci dětí na Rhodu a pracovní vytížení otce, což samo o sobě nemůže tuto výjimku odůvodnit. Odvolací i kasační soud podle disentujících soudců provedly dostatečné posouzení dostupných důkazů a správně uzavřely, že podmínky výjimky splněny nebyly. Prvoinstanční soud se naopak odchýlil od rámce Haagské úmluvy, když hodnotil otázky péče, integrace dětí či rodičovských schopností.

Disentující soudci nesouhlasili ani s argumentací většiny ohledně nevyslechnutí dětí. Poukázali na ustálenou řeckou judikaturu, podle níž soudy přistupují ke slyšení dětí jen tehdy, pokud to odpovídá jejich věku a vyspělosti, aniž by bylo nutné o tom vydávat zvlášť odůvodněné rozhodnutí. Zdůraznili také, že stěžovatelé o slyšení dětí nikdy výslovně nepožádali, ani tuto otázku nenamítali v kasačním řízení. Podle jejich názoru proto nelze z nevyslechnutí dětí ve věku čtyř a šesti let dovozovat nevyužití všech dostupných prostředků ani porušení článku 8 Úmluvy. Zároveň měli za to, že tato námitka měla být odmítnuta pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy.